

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
Кафедра української мови

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми: **НОВІТНІ ПАРЕМІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ**

Виконала:

здобувачка вищої освіти 2 курсу
групи Ukr1-M23 освітньо-професійної
програми Середня освіта (Українська
мова і література) другого
(магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Базелюк Іванна Русланівна

Керівник: **Коваленко Н.Д.**, доктор
філологічних наук, професор, професор
кафедри української мови

Рецензент: **Починок Л.І.**, кандидат
філологічних наук, доцент, завідувач
кафедри історії української літератури та
компаративістики

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	
ПАРЕМІЇ ЯК ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН	7
1.1. Поняття та класифікація паремій	7
1.2. Історія формування прислів'їв та приказок в українській мові	14
1.3. Паремії як відображення національної культури та ментальності	17
1.4. Новітні тенденції у створенні та використанні паремій	21
Висновок до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2	
НОВІ ФОРМИ ТА ЗМІСТ ПАРЕМІЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ	
МОВІ.....	27
2.1. Передумови появи та розвиток новітніх паремій у сучасній мові	27
2.2. Джерела виникнення нових прислів'їв та приказок	31
2.3. Особливості змісту та форми сучасних паремій	36
2.4. Тематика та функції новітніх прислів'їв і приказок	40
2.5. Аналіз мовних особливостей новітніх паремій	54
Висновок до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3	
МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ПАРЕМІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	
УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ	60
3.1. Значення прислів'їв та приказок у навчально-виховному процесі	60
3.2. Роль паремій у формуванні мовленнєвої компетенції учнів.....	62
3.3. Методи та прийоми роботи з новітніми пареміями на уроках української мови та літератури	65
3.4. Розробка інтерактивних методів навчання з використанням паремій	73
Висновок до розділу 3	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	85

ВСТУП

Українська мова віддавна вирізняється багатством паремій – прислів'їв та приказок, які влучно передають життєву мудрість, досвід поколінь і культурні цінності. Ці короткі вирази слугують своєрідними «кодами» національного менталітету, зберігаючи традиції та фольклорну спадщину народу. Проте в умовах сучасного світу, що стрімко змінюється під впливом цифрових технологій, глобалізації та інформаційного обміну, з'являються нові форми паремій. Вони виникають у середовищі соціальних мереж, популярної культури, побутової комунікації та навіть мемів, стаючи віддзеркаленням сьогодення. Сучасні прислів'я та приказки вже не лише передають народну мудрість, а й демонструють креативність, гумор та специфіку мислення новітньої доби.

Науковці зараховують паремії до специфічних знаків природної мови. Ці мовні вирази «відрізняються від інших вербальних знаків насамперед тим, що мають багатий культурний зміст, виражають самоусвідомлення етносу, становлять каркас його ментальності» [Калько 2018, с. 100]. Учені вважають, «прислів'я потрібно вивчати з урахуванням трьох аспектів семіозису: семантики, синтактики, прагматики. Синтактично паремії – це один зі структурних елементів змістового наповнення думки людини. Ймовірно, що їхнє використання є одним із найефективніших засобів впливу на адресата, оскільки вони, з одного боку, є узвичаєними висловленнями, зміст яких добре відомий за традицією, а з іншого – їхня лаконічність, місткість, образність, експресивність сприяють привертанню уваги слухача» [Калько 2018, с. 101] [Калько 2018, с. 101].

Паремії неодноразово були об'єктом наукових пошуків. У мовознавстві увагу дослідників привертають особливості художніх образів, поетика, граматика, формальне, тематичне та функційне упорядкування, особливості репрезентації мовної свідомості в пареміях, їхнє походження (І. Голубовська, О. Дуденко, З. Коцюба, В. Мокієнко, М. Пазяк, О. Потебня, О. Тищенко та ін.).

Заслужовує на увагу стаття В. Мокієнка [Мокієнко 2000], де автор з'ясовує значення української пареміології для історико-етимологічного аналізу слов'янських прислів'їв і приказок. О. Дуденко у своїх розвідках з'ясовує лінгвістичну природу українських паремій. Її увага зосереджується на їхній характеристиці як фразеологізованих лінгвальних знаків, зокрема на особливостях їхньої номінативної, знаково-символічної та комунікативної природи. Учена виділяє лінгвістичні критерії ідентифікації паремій, їхнє відмежування від суміжних одиниць (приказок, авторських афоризмів і сентенцій та ін.), досліджує процес фразеологізації паремійних одиниць, з'ясовує номінативну природу паремій, розкриває особливості паремій як знаків-символів типових ситуацій, а також виявляє специфіку функціонування паремій як мовленнєвих актів та доводить, що особливістю комунікативного членування паремійних висловлень є їхня рематичність [Дуденко 2000 – 2001].

Феномен новітніх паремій є надзвичайно цікавим і важливим об'єктом дослідження, адже він показує, як адаптуються традиційні мовні форми до нових реалій. Ці мовні одиниці відображають актуальні теми, такі як соціальні тренди, політичні події, культурні впливи та побутові ситуації. У сучасних умовах ці паремії мають не лише комунікативну, а й культурну та педагогічну цінність. Вони можуть бути використані як інструмент для вивчення мови, формування критичного мислення і навіть для популяризації української культури серед молоді.

Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення новітніх паремій як засобу збереження й трансформації національної ідентичності та культурного коду. Водночас важливим є розгляд методики їх використання у старшій школі для розвитку мовленнєвих, критичних і творчих здібностей здобувачів освіти.

Мета дослідження полягає у вивченні новітніх паремій в українській мові, їхньої ролі в сучасній комунікації та можливостей застосування в освітньому процесі старшої школи.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- розкрити поняття паремій;
- розглянути паремії як відображення національної культури та ментальності;
- вивчити передумови появи та розвиток новітніх паремій у сучасній мові;
- визначити тематику та функції новітніх прислів'їв і приказок;
- здійснити аналіз мовних особливостей новітніх паремій;
- визначити роль паремій у формуванні мовленнєвої компетенції учнів;
- описати методи та прийоми роботи з новітніми пареміями на уроках української мови та літератури.

Об'єкт дослідження – паремії як складова української мовної картини світу.

Предмет дослідження – новітні прислів'я та приказки, їхня структура, зміст і методи використання у старших класах закладів загальної середньої освіти.

Методи дослідження. У роботі використано описовий метод для аналізу змісту та функцій паремій, метод класифікації для систематизації новітніх паремій за темами, а також метод моделювання для розробки методики їх інтеграції в навчальний процес.

Джерельна база дослідження: праці лінгвістів, підручники з української мови та літератури, а також сучасні мовні ресурси та соціальні мережі.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі новітніх паремій як явища української мови та культури, а також у запропонуванні методичних підходів до їх використання в освітньому процесі.

Практичне значення роботи полягає у можливості впровадження отриманих результатів в освітню діяльність, що сприятиме підвищенню зацікавленості учнів у вивченні мови, формуванню мовленнєвої культури та розвитку творчого мислення.

Апробація. Результати дослідження обговорювалися на засіданні кафедри української мови та на звітній студентській конференції Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2024 р.), а також

на XI Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих учених "Подільська регіональна лексикологія: стан і перспективи" (12 квітня 2023 р., м. Вінниця), III Всеукраїнській науковій конференції «Нові парадигми сучасної філології» (22 листопада 2024 р., м. Кам'янець-Подільський), IX Всеукраїнській науковій інтернетній конференції “Вербальні культурні коди сучасної української мови” (09 листопада 2024 року, м. Кам'янець-Подільський).

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 92 сторінки.

ВИСНОВКИ

Дослідження новітніх паремій в українській мові дозволяє глибше зрозуміти, як мовні явища відображають соціальні, культурні та історичні процеси, що відбуваються в суспільстві. У ході роботи було виявлено, що паремії, як один з видів народної мудрості, відображають погляди, переконання та моральні орієнтири суспільства. З розвитком технологій, глобалізацією та змінами в культурному ландшафті, виникають нові форми паремій, які в свою чергу стають невід'ємною частиною мовного середовища. Новітні прислів'я та приказки з'являються у відповідь на нові соціальні та культурні явища, на виклики, що постають перед суспільством, і відображають актуальні тенденції, такі як інтернет-культура, глобалізація, зміни в комунікації та ідентичності.

Аналіз новітніх паремій показав, що в Україні, як і в інших країнах, з'являються нові мовні конструкції, які часто мають гумористичний характер або є наслідком переосмислення традиційних народних висловів. Ці нові паремії часто виникають на основі сленгу, інтернет-жаргону, мемів та інших елементів поп-культури. Вони швидко набувають популярності, стають частиною повсякденного мовлення, і навіть можуть викликати зміни в мовних нормах.

Паремії є сучасною адаптацією традиційних прислів'їв та приказок, які, незважаючи на осучаснення, зберігають культурну значущість та здатність до інтеграції у різні сфери життя.

Паремії займають проміжне місце між традиційними фольклорними формами й новітньою мовною творчістю. Вони є своєрідним «дзеркалом часу», відображаючи те, як змінюється суспільство, культура та мислення людей. Завдяки своїй гнучкості, дотепності та сучасності паремії набули популярності серед молоді й активно використовуються у повсякденному спілкуванні.

Історія формування прислів'їв та приказок в українській мові – це багатовіковий процес, який відображає життєвий досвід, ментальність та історію народу. Від давніх язичницьких висловів до сучасних паремій, ці мовні

одиниці виконують важливу комунікативну, повчальну та естетичну функцію. Вони є живим елементом культури, здатним адаптуватися до змін часу, залишаючись важливим засобом збереження національної ідентичності.

Використання новітніх паремій у навчальному процесі показує їхній потенціал у формуванні не лише мовленнєвої компетенції учнів, а й у розвитку критичного мислення, творчих здібностей та розуміння сучасної культури. Використання паремій у старшій школі сприяє розвитку мовленнєвої гнучкості учнів, розширенню їхнього словникового запасу та вдосконаленню навичок мовленнєвого спілкування в різних ситуаціях. Уроки, на яких використовуються новітні паремії, дозволяють учням краще орієнтуватися в культурних змінах, зрозуміти мовні тренди та реалії сучасного суспільства.

Методичні прийоми, такі як аналіз новітніх прислів'їв і приказок, створення власних паремій, інсценування, рольові ігри, а також позакласна робота, допомагають зробити навчання більш цікавим і актуальним для учнів старшої школи. Вони сприяють розвитку не лише мовленнєвих, але й соціальних навичок, оскільки паремії є важливим елементом міжособистісної комунікації. За допомогою інтерактивних методів учні можуть краще зрозуміти роль паремій у формуванні громадської думки та світогляду.

Окрім цього, застосування новітніх паремій в освіті сприяє формуванню в учнів здатності адаптуватися до змінюваного мовного середовища. Навчання з використанням сучасних мовних явищ дає можливість учням зрозуміти, як мова змінюється в контексті швидких технологічних та соціальних змін, що є важливою складовою підготовки молоді до життя в глобалізованому світі.

Новітні паремії є живим прикладом того, як мовна культура реагує на виклики часу. Вони відображають сучасні реалії, пристосовуючи традиційні форми до нових контекстів. Завдяки гумору, іронії та багатогранності тематики паремії залишаються популярними серед різних поколінь, зберігаючи свою роль у мовній комунікації.

Сучасний паремій є проявом творчого самовираження та способом підтримувати зв'язок між поколіннями, реагувати на виклики часу та знаходити розраду в гуморі й сатирі. Його гнучкість, актуальність та багатогранність підтверджують, що цей жанр має перспективи розвитку та залишається важливою складовою української мовної культури.

Народні прислів'я та приказки – це живі елементи мовної культури, що не тільки зберігають мудрість попередніх поколінь, але й розвиваються під впливом різноманітних факторів. Соціально-політичні зміни, технологічний прогрес, зміни в культурному середовищі та вплив глобалізації активно формують нові вирази, що дозволяють зберігати і передавати культурні традиції через призму сучасності.

Прислів'я та приказки займають важливе місце в освітньому процесі старшої школи, адже вони сприяють розвитку мовної культури, формуванню моральних цінностей та покращенню пізнавальної активності учнів. Вони є потужним засобом для розвитку творчих та аналітичних здібностей, а також забезпечують глибше розуміння національної культури та історії українського народу. Завдяки різноманітним методам та формам роботи з прислів'ями та приказками можна створити сприятливі умови для розвитку мовлення та загальної освіченості учнів.

Інтерактивні методи навчання з використанням новітніх паремій є важливим інструментом для розвитку мовних та творчих здібностей учнів. Вони роблять процес вивчення прислів'їв та приказок захоплюючим та цікавим, сприяють формуванню більш глибокого розуміння культурних та моральних аспектів народної мудрості. Застосування цих методів дозволяє значно підвищити активність учнів, розвинути їх аналітичні та критичні навички, а також допомагає їм краще орієнтуватися в сучасному світі, зберігаючи при цьому зв'язок із народною спадщиною.

Як з'ясувалося, уроки та вправи сприяють глибшому розумінню учнями ролі прислів'їв та приказок у розвитку мови та культури. Вони покращують

мовні навички та розвивають критичне мислення, сприяють вихованню національної ідентичності та поваги до народної мудрості.

Загалом, дослідження показує, що паремії є важливим елементом української мови та культури, а новітні паремії відкривають нові горизонти для їхнього використання в освітньому процесі. Використання паремій на уроках мови та літератури сприяє не тільки збагаченню словникового запасу, а й розвитку творчого потенціалу учнів, їх здатності до інтерпретації та оцінки мовних явищ. Можливість працювати з новітніми пареміями в умовах сучасної школи дає учням шанс краще орієнтуватися в мовній культурі своєї країни та розуміти місце і роль мовних традицій у сучасному світі.

Перспективи подальших досліджень у цій галузі можуть включати вивчення впливу новітніх паремій на мовну культуру молоді, аналіз їхнього впливу на формування міжкультурної комунікації та дослідження специфіки їхнього використання в різних соціальних групах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Авраменко 2023: Авраменко І.А. Українські паремії та їхня трансформація в соціальних медіа в умовах російсько-української війни. Цифрове суспільство: управління, фінанси та соціум: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2023. Т. 1. С. 218-220.
- Баган 2020: Баган М. Українські паремії психологічного самозахисту: етнолінгвістичний та структурно-семантичний аспекти. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Випуск 1 (43). 2020. С. 26 – 32.
- Вознесенська 2022: Вознесенська О. Меми як засіб арттерапії в подоланні колективної травми війни. *Простір арттерапії*. 2022. Вип. 2 (32). С. 5–29.
- Гаврилова 2015: Гаврилова В.В. Теоретичні засади вивчення паремій. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. 2015. Випуск VII. С. 11–20.
- Гейдел 2022: Гейдел А. Специфіка роботи з приказками та прислів'ями при навчанні іноземної. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»*. № 13(18), 2022. 217-234 с.
- Глуховцева 2012: Глуховцева І. Я. Трансформація традиційних прислів'їв у сучасних засобах масової інформації. *Лінгвістика*. 2012. № 3. С. 131–138.
- Горошкіна, Голуб 2024: Горошкіна О.М., Голуб Н.Б. Навчальна програма. Українська мова. 7 – 9 класи. Київ: Інститут педагогіки НАПН України. Відділ навчання української мови та літератури. 2024. URL: <http://surl.li/bxgtnb>
- Демський 2004: Демський М. Т. Пареміологія. *Українська мова : енциклопедія*. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 424.
- Денисюк 2017: Денисюк Ж.З. Інтернет-меми як засіб постфольклорної комунікації. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв № 2'2017. С.29-35

- Джей Джи 2024: Джей Джи. Прислів'я про гордість. Dovidka.biz.ua. URL: <https://dovidka.biz.ua/prisliv-ya-pro-gordist/>
- Джей Джи 2024а: Джей Джи. Прислів'я про гордість. Dovidka.biz.ua. URL: <https://dovidka.biz.ua/prisliv-ya-pro-gordist/>
- Дзюбіна 2016: Дзюбіна О.І. Класифікація, структура та функціонування інтернет-мемів в соціальних мережах twitter та facebook «Молодий вчений» №2. (29). лютий, 2016. с.375-379
- Дубасенюк 2003: Дубасенюк О.А., Семенюк Т.В., Антонова О.Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: Монографія. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.
- Дуденко 2000: Дуденко О. В. Українські паремії в знаково-символічному аспекті. *Семантика мови і тексту*. Івано-Франківськ, 2000. С. 173–176.
- Дуденко 2000а: Дуденко О.В. Особливості комунікативної природи паремій. *Вивчення мови на комунікативній основі*. Полтава: Полтавський державний педуніверситет ім. В.Г. Короленка, 2000. С. 65-67.
- Дуденко 2001: Дуденко О. Українські паремії: функціонально-граматичний феномен. *Наукові записки*. Вип. 31. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВУ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. С. 184–186.
- Дуденко 2001а: Дуденко О. Українські паремії як автосеманти народного дискурсивного мовлення. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць* / За ред. проф. Л.Л. Лисиченко. Харків: ХДПУ, 2001. Вип. 6. С. 67–72.
- Дуденко 2001б: Дуденко О.В. Сутність номінації в українських пареміях. *Актуальні проблеми лінгвістики і лінгводидактики. Зб. матеріалів загальноуніверситетської звітно-наукової конференції викладачів, аспірантів і студентів Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини*. Вип. 2. Київ: Тов. “Знання” України, 2001. С. 68–69.

- Енциклопедія 2009: Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П. Паволокова. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 176 с.
- Жайворонок 2007: Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: [нарис]. Київ : Довіра, 2007. 262 с.
- Загнітко 2012: Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012. Т. 3. 426 с.
- Калько 2018: Калько В.В. Контекстуально-інтерпретаційний аналіз українських паремій. *Філологічні науки. Молодий учений*. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси. №9 (61). С.100–105.
- Калько 2020: Калько В. Українські паремії як мовленнєві акти. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 2020. № 8(02). С. 33–44.
- Калько 2021: Калько В. Українські паремії як репрезентанти текстової категорії інформативності. *Mundo Eslavo*. 2021. №20. С. 100–115.
- Капітан 2016: Капітан Т. Специфіка вживання приказок та прислів'їв в українській та німецькій мовах. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2016. № 146. С. 226–230. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/83099693.pdf>
- Колесса 1970: Колесса Ф. Фольклористичні праці. Київ. 1970
- Колоїз 2012: Колоїз Ж. В. Українська пареміологія : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Кривий Ріг : ТО «Центр-Принт», 2012. 349 с.
- Колоїз 2014: Колоїз Ж. В., Малюга Н. М., Шарманова Н. М. Українська пареміологія : навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Кривий Ріг: КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. 349 с.
- Космеда 2022: Космеда Т., Колонюк С. Багатоликий статус паремії та аспекти її дослідження. *Лінгвістичні студії*. 2022. Вип. 43. С. 20–31.
- Коцюба 2006: Коцюба З. Г. Еволюція народних уявлень про долю і Бога в українських та англійських пареміях. *Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні наукові дослідження-2006»*, 20-28 лютого 2006 р. Донецьк, 2006. Т. 40. С. 53–57.

- Коцюба З. Г. Лінгвістичні аспекти дослідження прислів'їв і приказок. *Лінгвістичні студії : зб. наук. праць*. Донецьк : ДонНУ, 2012. № 24. С. 74–79.
- Кравчук 2024: Кравчук Н.В. Паремії як ефективний засіб збагачення та активізації словникового запасу молодших школярів URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/8670/1/paremiyi.pdf>
- Мокієнко 2000: Мокієнко В. М. Значення української пареміології для історикоетимологічного аналізу слов'янських прислів'їв і приказок. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 9–21
- Мудра І. Меми як важлива складова контенту змі під час війни: мета, функції та теми. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка": журналістика*. № 2 (6), 2023. С. 81–88.
- На урок 2024: Використання прислів'їв та приказок у виховній роботі. Освітній проєкт «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-prisliv-v-ta-prikazok-u-vihovniy-roboti-88955.html>
- На урок 2024а: Використання прислів'їв та приказок у виховній роботі. Освітній проєкт «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-prisliv-v-ta-prikazok-u-vihovniy-roboti-88955.html>
- На урок 2024б: Методика роботи з прислів'ями та приказками в початковій школі. Освітній проєкт «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/metodika-roboti-z-prisliv-yami-ta-prikazkami-v-pochatkoviy-shkoli-168521.html>
- На урок 2024в: Підбірка «Народна мудрість на щодень». Освітній проєкт «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/pidbirka-narodna-mudrist-na-schoden-233364.html>
- На урок 2024г: Урок «Прислів'я і приказки». Освітній проєкт «На Урок» для вчителів. URL: <https://naurok.com.ua/urok-prisliv-ya-i-prikazki-33958.html>
- Некрасенко 2023: Некрасенко А.В. Прислів'я та приказки з елементами природи в корейській мові та їх семантична специфіка. Київ, 2023. 35 с.

- Номис 1993: Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Київ : Либідь, 1993.
- Окул 2018: Окул І. І. Інтернет-мем як культурний феномен. Життя і пам'ять: науковий збірник, присвячений пам'яті В'ячеслава Івановича Шамко / відп. ред. В. М. Букач. Вип. 3. Одеса : Homeless Publishing, 2018. С. 133–148.
- Остроушко 2009: Остроушко В.Б., Слєпченко Л.С. Прислів'я та приказки як джерело країнознавчої інформації. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. № 867. Серія: романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. Випуск 60. 2009. С. 117–124.
- Пазяк 1990: Пазяк М. М. Людина в прислів'ях та приказках. *Прислів'я та приказки: Людина. Родинне життя. Риси характеру* / Упор. М. М. Пазяк. Київ: Наук. думка, 1990. С. 7–28.
- Пацаранюк 2009: Пацаранюк Ю. М. Паремії в контексті сміхової культури українців. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський, 2009. Вип. 20. С. 496–500.
- Пилипчук 2006: Пилипчук С. Книга українського мудрослів'я. Галицько-руські народні приповідки: у 3-х т. / [збір., упор. і пояснив І. Я. Франко]. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. Т. 1. С. 8–17.
- Пода 2017: Пода Т.А. Інтернет-меми як феномен інформаційного суспільства. *Вісник НАУ*. Серія: Філософія. Культурологія. 2017. № 1 (25). С.117-120
- Райська, Іванюк 2021: Райська Л. Г., Іванюк В.А. Українські прислів'я і приказки у формуванні комунікативної компетентності учнів початкових класів НУШ. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю* (11-12 червня 2021 року,

- Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 54–55.
- Руснак 2001: Руснак Н. Лінгво-когнітивний статус порівняльних фразеологізмів в українській мові. *Наук. вісник Чернівецького національного університету*. Чернівці, 2001. Вип. 107. С. 28–32.
- Сазоненко 2009: Сазоненко Г. Педагогічні технології / упоряд.: Г. Мальченко, Т. Вороненко. Київ: Шк. світ, 2009. 128 с.
- Сизонов 2024: Сизонов Д. Реактивація паремій із ойконімом КИЇВ у сучасній комунікації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Київ, 2024. Вип. (48). С. 68–81.
- Слово батьків 1998: Міщенко Н., Міщенко М. Слово батьків – з усіх віків. Київ: Богданна, 1998. 1136 с.
- Сорока 2013: Сорока І.В. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках української мови і літератури. Досвід роботи. Рівне, 2013. URL: <http://nvk12.rv.ua/metodika/skarbnu4ka2013/literatyra.pdf>
- СПП 2024: Сучасні прислів'я і приказки. yak.koshachek.com. URL: https://yak.koshachek.com/articles/suchasni-prisliv-ja-i-prikazki.html#google_vignette
- Стельмахович 1997: Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка : навчально-методичний посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 232 с. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/stelmahovych_narp_ed.pdf
- СУМ: Словник української мови / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. I–XI.
- Топ 10: Топ-10 українських прислів'їв та приказок. Здолбунів. URL: <https://zdolbyniv.rv.ua/2024/04/top-10-ukrayinskyh-prysliv-yiv-ta-prykazok/>
- Ужченко 2007: Ужченко В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 494 с.

- Українські приказки 2022: Українські приказки та прислів'я: вічно актуальна народна творчість. URL: <https://starapravda.com.ua/blog/ukraynskye-pogovorky-y-poslovycz-vechno-aktualnoe-narodnoe-tvorchestvo/>
- УМЕ 2004: Українська мова: Енциклопедія / [редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін.]. Київ: Вид. «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 856 с.: іл.
- УНПП 1955: Українські народні прислів'я та приказки. Київ, 1955. 446 с.
- УНПП 1963: Українські народні прислів'я та приказки. Дожовтневий період. Київ, 1963. 791 с.
- УНПП 2024: Українські народні прислів'я та приказки – цікавинки та традиції. URL: <https://fact-news.com.ua/ukrainski-narodni-prislivya-ta-prikazki-tsikavi-fakti-i-traditsii>.
- УПП 2024: Українські прислів'я та приказки. Мала Сторінка. URL: <https://mala.storinka.org/прислів'я-приказки.html>
- Халіновська 2019: Халіновська Л.А. Функціонування семантично трансформованих політонімів у медійній сфері. Українська мова. 2019. № 1. С. 151–162.
- Хорошилова 2023: Хорошилова Н.В. Використання німецьких приказок та прислів'їв для формування умінь і навичок монологічного мовлення. Кривий Ріг, 2023. 71 с. URL: [https://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8214/1/Кваліфікаційна%20робота.%20Кривонос%20Дарина%20\(1\).pdf](https://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8214/1/Кваліфікаційна%20робота.%20Кривонос%20Дарина%20(1).pdf)
- Чернікова 2015: Чернікова О.І. Вербальний мем: лінгвістичний аспект. *Наук. записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна": [зб. наук. пр.]*. Острог: Вид-во Національного ун-ту "Острозька академія", 2015. Вип. 51. С. 354–356
- Шевченко 1984: Шевченко Т.Г. І мертвим, і живим.... *Твори в 5-ти томах* Т.1. С 291.

- Шкрібляк, Бялик 2020: Шкрібляк М., Бялик В. Універсальне й ідіоетнічне в паремійних фондах англійської та української мов. Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство. Вип 32, том 2, 2020. С. 140–145.
- Шульга 2016: Шульга С. Я. Фонетична оформленість пареміологічних одиниць засобами евфонії (на матеріалі англійської та української мов). Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 19–20 серпня 2016 р. Одеса, 2016. С. 87–90.
- Шульга 2018: Шульга С. Я. Ізоморфність і аломорфність паремійних фондів української та англійської мов. Етнос і культура. Часопис Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. 2018. № 14–15. С. 115–120.
- Яцимірська 2018: Яцимірська М. Візуальні тексти в соціальних мережах (рефлексії, концепти, емоції). Вісник Львівського університету. Серія Журналістика, 2018, Вип. 40. с. 342-350.